

WAT BETEKENT HET VOOR MIJ WANNEER IK ZEG 'IK BEN CHRISTELIJK GELOVIG'?

DE POGING VAN MARC DESMET SJ. VOOR 'DE PREEKSTOEL'

Waldetrudiskerk, Herentals dinsdag 7 augustus 2018

Mijn verhaal

Ik ben jezuïet sinds 1984 en draag vier 'petjes': vooreerst werk ik voltijds als palliatieve zorgarts in een ziekenhuis; ik schrijf ten tweede boeken en artikels en geef lezingen en workshops; ik heb een derde, pastoraal petje: huwelijken, doopsels, uitvaarten etc; ook Geestelijke oefeningen begeleiden in achtdaagse retraitevorm, preken in de UP van Leuven; ten vierde en ten slotte ben ik 'raadsman' in ethische commissies, raden van bestuur, als consultant van de overste van de Vlaamse en Nederlandse jezuïeten. Ik doe het allemaal eigenlijk graag. Ik ben gezegend. Hoe ben ik in dit boeiende leven terechtgekomen? Eigenlijk tegen mijn zin.

Iemand heeft zich in mijn innerlijk opgedrongen vanaf de middelbare school, voor zover ik mij kan herinneren. Iets dat mij duwde om priester te worden, een ongehuwd persoon, ook al leek me dat tegelijk fascinerend en schrikwekkend, om niet te zeggen afschuwelijk. Iemand die ik als Anders ervaar, anders dan mijn eigen verlangens, en toch onmiskenbaar in mij. En ook al was ik zeker sociologisch voorbestemd om gelovig te worden – mijn vader was meer dan vijf jaar bij de Witte Paters, katholieke opvoeding en school, KSA etc... - toch ervaarde ik het als niet te herleiden tot die sociologische bepaling, ervaarde ik die innerlijke stem als 'uniek': voor mij bestemd en niemand anders, niet leuk maar wel onontkoombaar.

Ik sprak over dat priester worden met de enige jezuïet die ik voor mijn 26 jaar ontmoette, toen ik in het voorlaatste jaar van het middelbaar zat. Hij vroeg me: 'Ben je daar gelukkig mee?' Ik zei 'Absoluut niet.' 'Vergeet het', zei hij. En ik was zo gelukkig en ging geneeskunde studeren. Daar ben ik nog altijd supergelukkig over. Maar tussen het tweede en het derde jaar herbegon het in mij. Ik wilde bewijzen dat het niet zo was en koos een mooi lief. Maar de worsteling bleef niet uit, en aan het einde van mijn zeven jaar studies, en een ander lief verder, worstelde het nog altijd in mij. Een vriendin raadde mij enkele dagen stilte in een bezinningscentrum in Hasselt aan – van de mij onbekende jezuïeten, ik kende alleen het diocesane model van de priester en de missionarissen. Daar kwam ik terecht bij een huismoeder, want een pater wilde ik niet. Het paradoxale resultaat was dat ik voor het eerst begon te vermoeden dat ik in een jezuïetenleven misschien gelukkig kon worden. Of toch vredevol. En ik werd jezuïet, een 'merk' van religieus dat in de wereld gaat staan en dat soms zelfs geneeskunde bedrijft.

De God van het Jodendom en christendom moeit zich met de mens, gaat in relatie, 'spreekt' de mens aan ook al is dit gesprek 'ongehoord'. God laat de mens vrij? Ja en neen. Het is voor mij een vrijheid zoals Hegel die opgevat heeft: *Anerkannte Notwendigkeit*: een aanvaarde noodzaak. Een feit als het ware in mij waar ik niet naast kon kijken. Iets waar ik moest aan gehoorzamen. De vraag die ik heel mijn leven meedraag is: **waarom ik (niet toevallig de**

lijdensvraag)? En vooral: hoe kan ik begrijpen dat deze roeping er is uit Liefde? Want God is toch liefde, zegt men?

Dit is mijn verhaal. In zekere zin vind ik het vervelend om dit verhaal nog eens te vertellen. Ik hoor het mij nu en dan herhalen. Het heeft iets cyclisch repetitiefs, wat ik ook meen te horen bij mensen die ik beluister bijvoorbeeld op een pelgrimstocht of in Geestelijke Oefeningen. Ieder mens heeft wel 'zijn' of 'haar' levensverhaal. Niet zo zelden zitten daar moeilijke relationele ervaringen in (ouder-kind, maar soms ook religieus-overste...).

Tijdens een recente pelgrimstocht ben ik in mezelf sterker het verlangen gaan ervaren om van dit cyclisch repetitief verhaal als het ware een spiraalvormig opstijgend verhaal (laten) maken. Ik meen namelijk dat dit ook de uiteindelijke boodschap van het christendom is die we benoemen als 'verrijzenis', met name verrijzenisvreugde. En ik meen dat het voorbije jaar ook meer ervaren te hebben.... Na 62 jaar pas? Zeggen de evangelies niet, via het 'spreekverbod' – ook na de 'transfiguratie' van gisteren 6 augustus – dat je niet te vlug moet zeggen dat je begrijpt dat Christus uit de doden is opgestaan?

Hoe kan ik begrijpen dat mijn geroepen worden tot dit leven – mannelijke religieus, ongehuwd – een verhaal van liefde is? God is toch liefde? So what: wat is liefde? En hoe kan ik die persoonlijke betekenisgeving verbreden tot iets wat relevant is voor anderen?

C.S. Lewis schreef een voor mij verhelderend boekje: de vier liefdes: de erotische liefde, de zorgende liefde, de vriendschapsliefde en de Christusliefde – eros, storgè, filia en agapè. En waar vriendschap en liefde is, daar is God. Kunnen we zeggen: god is eros, storgè, filia, agapè? **Laat me vanuit die vier liefdes iets zeggen over wat christelijke geloof voor mij is. Nadien vul ik het nog aan met twee typisch ignatiaanse termen:** onderscheidende liefde en gemeenschappelijk onderscheidende liefde. En graag had ik (ten zevende) nog iets gezegd over het belang van rituelen en symbolen, maar dat kan ik enkel vermelden.

1. God is eros. Vooreerst is er dus de 'eros': de erotische liefde, de lichamelijke partnerliefde, de man-vrouwliefde vanuit verliefdheid.

Niet iedereen heeft seks, maar iedereen is wel geseksueerd: man, vrouw, mengvormen. Ook de religieus die in principe geen seks beleeft, heeft een lichaam, met een bepaalde seksuele oriëntatie, met seksuele prikkelingen, verlangens etc. Dit is fundamenteel voor het christelijk geloof: het Woord is vlees geworden, God is mens geworden, God is lichaam geworden. Er gebeurt niets authentiek spiritueels zonder lichamelijk effect: zo zal een glimlach vaak het duidelijkste teken van een vruchtbaar gesprek zijn. Het lichaam liegt veel minder dan de geest. Seksualiteit en intimiteit, mooi beleefd, is goed, heel goed, is misschien wel het mooiste wat er bestaat. Ik denk niet dat de Kerk daarvan al de consequenties getrokken heeft. Zo heeft de grond van het probleem van het seksueel misbruik, o.a. door priesters en religieuzen, voor mij juist te maken met het feit dat lichamelijke, seksualiteit en intimiteit geen echte plaats hebben gekregen in onze spiritualiteit en theologie. God zij dank is het Hooglied – toch erotische poëzie - in de Bijbel gesukkeld. Als de enige conclusie die we trekken uit de misbruikschandalen is dat er compensaties moeten gebeuren (en dat moet), bekentenissen, en dat er strikte regels nodig zijn voor het pastoraal gesprek, dan denk ik, dat we met dergelijke defensieve conclusies een fundamentele kans laten liggen.

Ik zet de eros niet toevallig helemaal vooraan omdat God in mijn ervaring juist op dit punt heeft ‘ingegrepen’ in mijn leven. Ik ben geen celibatair omdat dit nu eenmaal moet als je priester wil worden. Ik wilde geen priester worden, ik wilde zijn ‘zoals iedereen’. Maar ik werd in de eerste plaats ‘afgezonderd’, in mijn gevoel ‘onhuwbaar’ gemaakt - maar vond wel diepe vrede en voldoening in al de activiteiten die ik opsomde. Ik ben dus tegen verplicht celibaat. Net zoals ik het discriminerend vind dat vrouwen geen priesteramt kunnen bekleden, terwijl ze bijvoorbeeld de geneeskunde, een vroeger mannenbastion, hebben ingenomen. Nog zo’n teken dat we seksualiteit slecht geïntegreerd hebben. Maar ik meen wel dat er mensen zijn die afgezonderd worden door God tot een ongehuwd leven.

Mijn onhuwbaarheid blijft wel een mysterie, in de eerste plaats voor mezelf. Waarom ben ik dan zo geschapen, met mijn lichamelijke verlangens? God kent mij toch, zijn schepsel, Hij heeft mij zelf gemaakt. Is Hij dan een pestkop? Dat kan ik niet geloven, al kan ik het soms zo beleven. Juist die onmogelijkheid dwingt me paradoxaal genoeg naar een zoektocht in de lichamelijkheid. Zien wat gegeven wordt. Het leven heeft meegebracht dat ik omringd ben door vele, lieve vrouwen – bijvoorbeeld op mijn werk. Ik heb mogen ervaren dat er een heel gamma aan lichamelijke uitdrukkingen bestaat en dat niet alle mij ontzegd worden. Dat wat wel past, een kwestie van ... onderscheiding is. Jezus, die vrouwen naar de toenmalige normen ongehoord dicht liet komen en zich liet zalven en aanraken, is daarbij mijn gids. De enige echte bevrijdende weg in de lichamelijkheid is voor mij uiteindelijk die gebleken die ik in gebed en onderscheiding heb ontvangen. Tot mijn verbazing, tot mijn verwondering. God kent mij, Hij weet wat ik nodig heb. Ongelooflijk maar waar.

Wat mij past in een manvrouwliefde, is niet wat gehuwden of geëngageerde partners lichamelijk past. Wat mij lichamelijk wel past, is anders, uniek, heel rijk, en die rijkdom ontdek ik juist omdat de omgangswijze van levenslange partners voor mij en een vriendin afgesloten is. Het is bijna onzegbaar, zoals Jezus ook verbiedt aan zijn intimi om iets te vertellen over de enorme vertroosting bij de transfiguratie, het feest van gisteren (en mijn verjaardag) – en heeft seksualiteit en lichamelijkheid niet veel te maken met transfiguratie?

Christelijk gelovig zijn is voor mij dus vooreerst geloven dat God mij leidt op de weg van de liefde vanuit de verliefdheid, en dat Hij ‘mijn beker tot de rand vult’ (ps 23).

2. God is zorgende liefde. Storgè: zorg.

Zorgende liefde is bijvoorbeeld die tussen moeder en kind. Het drukt iets uit van de ongelijke afhankelijkheidsrelatie waarover het hier inherent gaat: moeder en kind, zo ook zorgverlener en zieke. Zorg is in *mijn* leven voor een flink stuk *palliatieve* zorg geworden. Ik doe geen palliatieve zorg uit pure edelmoedigheid, omdat ik goed wil zijn, omdat het een ‘mooie combinatie’ is tussen geneeskunde en religieus leven – al is dat alles aanwezig. Ik doe palliatieve zorg omdat ik dat graag doe, omdat ik in het contact met zwaar zieken en hun naasten ‘in mijn element’ kom, omdat ik daarin thuiskom. Als mensen met hun pijn komen, lichamelijk en tegelijk spiritueel, samen met een of meerdere familieleden, dan kom ik thuis. In die zin zijn mijn meer dan vijftwintig jaar palliatieve zorg in de kern één lange, dagelijkse vertroosting, manna als het ware. Natuurlijk komen er veel andere zorgen bij,

zoals die van de organisatie en het management die als distels en onkruid die fundamentele vertroosting kunnen verstikken; toch zijn de zorg en de bezorgdheden om het team en om het beleid ook een heel belangrijke vorm van zorg geworden waarin ik dagelijks investeer.

Ik geloof fundamenteel dat ieder mens iets heeft waar hij of zij in zijn of haar *element* komt. Een plek waar het zaad op de goede aarde in de persoon terecht komt en daardoor dertig- of zestig- of honderdvoudig opbrengt. Voor ieder is dat anders, en daarom hebben we fundamenteel ook geen reden om jaloers te zijn, vanuit een gelovig perspectief. Ieder heeft zijn plek, niet gelijk, maar wel gelijkwaardig.

De zorg betreft geneeskunde, nursing, beluisteren van emoties en spirituele pijn, sociale support, rituelen etc... Dit alles creëert een kader waarin geloof, hoop en liefde kunnen binnenstromen. We kunnen ze immers er niet in pompen. Ze moeten gegeven en ontvangen worden.

Ook hier speelt het lichaam natuurlijk een grote rol: het zieke, behoeftige, als het ware aseksuele lichaam. Dat heeft wel een grote, onomstootbare plaats gekregen in onze christelijke traditie. Ik ben blij om te werken op de plaats in de genees- en verpleegkunde waar men de nursing, in de zin van het koesteren, terug heeft ontdekt.

Ook deze liefde is goddelijk mooi. Niet alleen door wat de zorgverlener aan de zieke geeft, maar nog meer door wat de zorgverlener ontvangt in de zorg aan intimiteit, ontroering, humor, wederzijdsheid. De zieke lijkt degene die afhankelijk is van de zorg van de zorgverlener, maar ten diepste is de zorgverlener degene die het meest afhankelijk is, namelijk van de toelating van de zieke om zich te laten verzorgen. In onze maatschappij waarin niemand tot last wil zijn van de ander – maar het wel is - ontdekken we hoe weinig evident het is dat een zieke deze toelating geeft.

Christelijk gelovig zijn is voor mij ten tweede de zorgende liefde, van God of mens, beoefenen én toelaten.

3. God is ook vriendschap. Filia: vriendschapsliefde.

Het zuiverste voorbeeld dat mij voor ogen komt qua vriendschapsliefde zijn twee jezuïetenvrienden en een koppel. Ik heb vele medebroeders, eigenlijk over de hele wereld. En het is iets unieks om in gelijk welk land ter wereld ongeveer te kunnen komen, jezuïeten te ontmoeten, en een gemeenschappelijke spirit, manier van denken en doen, te ontdekken. Gezellen van Jezus. Amigos en El Señor, noemde Ignatius ze. Bovendien deint die gemeenschappelijk spirit uit in wat we de ignatiaanse familie noemen: groepjes die ontstaan zijn uit Loyolastaptochten, Gemeenschappen van Christelijk Leven (GCL), lekenbegeleiders van Geestelijke oefeningen. Het is prachtig om naar een internationaal congres te gaan van jezuïetenscholen en leken uit andere talen te horen spreken die helemaal thuis zijn in de ignatiaanse taal en levensstijl.

Ik heb dus veel medebroeders, maar daartussen heb ik twee vrienden. Ik ken veel mensen die horen tot de ignatiaanse familie maar daarbinnen ben ik echt vriend van een koppel. Een

beetje zoals Jezus intimi had tussen de leerlingen die hij meenam bij speciale gelegenheden, zoals op de berg bij de transfiguratie: Petrus, Jakobus, Johannes. Van die laatste wordt zelfs expliciet-ongegeneerd gezegd dat 'hij door Jezus bemind werd' (Joh 13,23) . Zo heb ik ook mijn 'Jacobus' en mijn 'Nicolas-cadeau'.

Als ik 's avonds laat thuiskom, dan zal ik heel vaak nog een gesprek voeren met Jacques over de voorbije dag, delen wat ons blij of ongelukkig maakt. Ik kan er heel persoonlijk zijn zonder de minste vrees dat ik beoordeeld of veroordeeld zal worden. Tot mijn vreugde stel ik vast dat die vriendschappen met de jaren belangrijker zijn geworden. Ze houden ons meer in het gezelschap van Jezus dan onze ideeën.

Christen gelovig zijn is voor mij ten derde dus ook vriendschap in Jezus beleven.

4. God is wegschenkende liefde. De agapè: de Christusliefde.

Hier komen we bij de minst evidente liefde, maar ook die waardoor we nog over JC spreken: de agapè. **Waarom is Jezus niet in Galilea blijven rondtoeren als genezer en rabbi? Waarom moest Hij naar Jeruzalem?** Wat heeft dit met liefde te maken? Om het positief te zeggen, met Jezus tot de Emmaüsgangers: **Moest de Messias dit alles niet ondergaan om in zijn glorie binnen te gaan? Moest Hij niet naar Jeruzalem gaan?** Zo vraag ik me af: waarom moest ik jezuiet worden? Of positief: moest ik niet jezuiet te worden om in mijn 'glorie' binnen te gaan? Om een ongekende vreugde te leren kennen?

In het evangelie is het een beetje zoals met een **voetbalwedstrijd**: er zijn 'twee helften' die twee gezichten van Jezus' verlossing laten zien (met in de blessuretijd de verschijningsverhalen met hun vrede en vreugde). Zoals een ploeg twee gezichten kan laten zien in de twee helften van een match. Met andere woorden: er zijn **grosso modo twee manieren waarop Jezus mensen verlost**.

De eerste is voor ons, mensen van deze tijd, meer vanzelfsprekend dan de tweede en correspondeert met **het eerste deel van het evangelie, dat een succesverhaal is. Daarin bevrijdt Jezus mensen van lijden door ze te genezen, door concrete inzet**. We zien hoe Jezus mensen verlost van ziekte, van een religie die op farizeïsche wijze de mens klein houdt, van sociale uitsluiting. Dit laatste is het geval bij een vrouw met bloedvloeïngen die daardoor onzuiver was en zo uitgesloten werd. Hoe hij genas is ons in deze tijd onduidelijk, maar het heeft te maken met de persoon. Arts zijn is een functie, heeft met techniek te maken, maar de arts wordt maar heler als hij ook een helende persoonlijkheid heeft, als zijn persoon als een huis is waarin je je welkom voelt. Als hij iets uitstraalt: warmte, ruimte, vertrouwen. Er gaat iets van Hem uit. En dat merken mensen, vooral zieke mensen. Ze willen in 'aanraking' komen met zo'n mens, en dat gebeurt dan ook letterlijk in het verhaal. Ze stellen hun vertrouwen in zo iemand, en dat is de redding van de vrouw met bloedvloeïngen. Als er iets authentieks geestelijks gebeurt, een echte ontmoeting, een echt geraakt worden, dan heeft dit altijd lichamelijke effecten, dan gaan er dingen vloeien, zoals tranen, of dan stroomt het leven – het bloed – niet langer weg uit ons lijf maar komt het leven, de energie terug.

Toch is er nog een tweede manier van mensen verlossen die minder vanzelfsprekend is en die naar voor komt in het tweede deel van het evangelie: na het 'succesverhaal' van de eerste helft van het verhaal komt de mislukking, het lijdensverhaal. Het heeft te maken met het lijden van de genezer en verlosser zelf. **Op een of andere wondere manier kan de wijze waarop iemand lijdt anderen ook verlossen.** Dat is veel minder toegankelijk, zeker in onze tijdsgeest. En toch. Jezus' lijden bijvoorbeeld was de consequentie van zijn opvatting over wie God is, namelijk onvoorwaardelijke liefde en barmhartigheid en dat botste (en botst nog altijd) met wat het religieus instituut maakt van God. Hij 'zocht' het, toen Hij op een bepaald moment recht naar Jeruzalem optrok. En vreemd: hij die het zo goed kon zeggen, verdedigde zich op een bepaald moment niet meer, **maar zweeg. En dat sprak.**

Als je sommige zieken ziet en hoort, dan hoor je niet alleen verdriet en miserie maar ook positiviteit, verlossing. Ze maken je blij! 'Hij heeft ons eigenlijk gesterkt...' 'Hij heeft nooit geklaagd' 'Hij luisterde meer...' Hij zei ons: 't Is nu zo... Ge moet leven'. 'We hebben vader nog op een andere manier leren kennen.' 'Hij kreeg een ziekenzalving, en hij werd ook letterlijk gewassen en gezalfd door een zijn dochter-verpleegkundige, maar omgekeerd 'zalfde' hij als het ware, zegende hij ook jullie op een wondere manier zodat jullie toch de ervaring hebben van iets bijzonders in deze laatste tijd.'

Er zijn twee gezichten aan verlossing. Het eerste is verlossing van de zieke uit het lijden door het te milderen of te beëindigen, al dan niet met euthanasie. **'Hij werd verlost uit zijn lijden'**. Het tweede gezicht is verlossing van de omgeving door de houding van de zieke in het lijden. **'Hij heeft ons verlost door zijn lijden.'** Ik bedoel: hij heeft ons verlost bijvoorbeeld van onze 'kleine' zorgen, van onze eigen angsten, van misschien een klein idee over de mens. En wel door de moed en de waardigheid waarmee hij zijn lijden heeft gedragen. Op het 'eerste zicht' lijkt euthanasie vooral verlossing van de zieke uit het lijden te zijn. Maar de manier waarop de zieke zijn lijden beleeft, al dan niet met euthanasie, kan anderen die meelijden en –zorgen ook verlossen. Dat tweede gezicht is meer versluierd, maar niet minder reëel. **En goede begeleiding kan meer ruimte creëren voor die tweede vorm van verlossing.** Die omkering heeft iets van het paasmysterie uit het evangelie en de christelijke traditie, het paasmysterie, 'le mystère Pascal', zou men in het Frans zeggen. De naam, Pascal, roept iets op van de ervaring van die laatste tijd: in het lijden werd toch ook leven, zelfs vreugde geproefd."

Het woord **vol-ledig** vat als een mantra voor mij alles in één woord samen: de volheid van het christen zijn is vol-ledigheid. Het is een volheid die weet dat leven ook ledigheid inhoudt. Niet volheid van het volmaakte, maar van het vol-ledige. Het is een vol-ledigheid die weet heeft, ander fundamenteel kenmerk, van vreugde. **De vreugde van het evangelie**, om het met de titel van een zeer toegankelijke encycliciek van paus Franciscus zeggen.

Christelijk gelovig zijn betekent voor mij geloven dat er geen volheid is zonder ledigheid en dat het ja-zeggen op die vol-ledigheid een bron van ongekende vreugde ontsluit.

5. God is discreta caritas: onderscheidende liefde. God begeleidt ons in beslissingen.

Als een rode draad (rood van de liefde) loopt voor mij meer en meer doorheen deze vier vormen van liefde de onderscheidende liefde die ons helpt om de manvrouw liefde te beleven, om beslissingen in de zorg te nemen, om mijn beslissingen voor te leggen aan een liefdevolle vriend, om te zien wanneer wij de ledigheid en het stilzwijgen moeten beoefenen.

Sinds enige tijd bid ik veel intenser, dank zij een vriendin die mij daartoe aanspoorde. Ik ben daar ontzettend dankbaar voor. De basis van onderscheidend leven lijkt me een in-gebed leven. Het is de vertrouwdheid met het Woord van de Heer die me de achtergrond geeft waaruit blijkt dat een optie 'past'. Het dagelijks Woord van de Heer – het manna dat slechts goed blijft voor een dag – geeft me per dag aan wat nodig is om verder te kunnen.

Ignatius (bege)leidde

als iemand die de Geest volgt, zonder Hem te willen vooruitlopen

Hij liet zich teder leiden zonder te weten waarheen...

De weg opende zich voor hem langzaamaan

En wijselijk onwetend bewandelde hij die weg

Het hart gevestigd in Christus

(J. Nadal over Ignatius van Loyola)

Ignatius werd steeds weer geleid naar zaken waar hij niet veel van wist (niet weten) maar ging er 'suaviter' ('zachtzinnig') mee om. 'Ignatianen' willen de complexiteit van het leven (realistisch kenmerk) honoreren. Dat betekent ook dat degene die onderscheidt er zich meer bewust van wordt dat er ruimte ontstaat waarin hij of zij keuzes te maken heeft. Het gaat niet gewoon om het toepassen van een of andere wet, zoals de Farizeeën goedmenend maar ten onrechte dachten.

Christelijk gelovig zijn is geloven dat God ons van dag tot dag een weg opent en ruimte creëert die toelaat om beslissingen te nemen. Het is weten dat het christendom de godsdienst van de vrijheid en de zelfbeschikking zou moeten zijn.

6. God is gemeenschap, is con-sensus. Gemeenschappelijk onderscheidende liefde.

Vroeger was ik dankbaar verwonderd over hoe 'ik' het klaargespeeld had om een dienst op te richten, nu ben ik vooral dankbaar verwonderd over het 'wij' van een team.

'Werkdagelijks', spendeer ik meer dan een uur tijd met de aanwezige verpleegkundigen, stagiairs, soms ook pastor en/ofpsycholoog. Het gaat voor mij over veel meer dan de 'briefing': het gaat om uitwisselen van informatie, ja, maar ook om het verwerken van emoties, om verleden (wie is o-verleden) – heden (wie is er nu?) – toekomst (wie willen we opnemen? Moeilijke keuze), en om vorming, om elkaar bevragen. Het gaat voor mij meer en meer om 'onderscheiden': is er iets wat ik niet zien en wat jullie zien? Het gaat om uitwisselen van verschillende soorten kennis: de kennis van de verpleegkundige die een uur met een lijf en met ziel is beziggeweest is een kennis die ik niet heb als arts. Het gaat om

aftoetsen: kunnen jullie volgen indien we bij deze patiënte de cortisone stoppen of roept het weerstand op?

In-team-iteit is een van de mooiste geschenken die ik gekregen heb in mijn leven. En ik zeg hen dat ook geregeld. Meer dan vroeger. Omdat ik het meer ben gaan beseffen. Er bestaat zoiets als zwermintelligentie en efficiëntie: een trekvogel alleen geraakt veel minder ver dan een zwerm vogels die elkaar draagt en aan de overkant van de wereld geraakt. Ik geloof meer in een team als een zwerm vogels dan een team dat geleid wordt door een piloot en copiloot die niet echt interageren met de rest van het team dat niet in de cockpit zit.

De basisvoorwaarde voor zwermintelligentie en zwermefficiëntie is verbondenheid. Investeren in verbondenheid is dus werkzaam. (en een van de middelen daartoe zijn de werkzame tekens die sacramenten en rituelen zijn)

De basis voor onderscheiden is innerlijke vrijheid: het bewust zijn van waar we zo aan gehecht zijn dat het ons dreigt in een impasse te voeren. **Het resultaat van onderscheiden lijkt me vrijheid.**

Christelijk gelovig zijn is voor mij geloven in een God die zelf gemeenschap is, drieduidigheid. God bestaat daar waar echte gemeenschap bestaat en ontstaat.

7. Christelijk gelovig zijn betekent tenslotte voor mij ook het onderkennen van het belang van rituelen en symbolen.

Zij werken als kanalen die gegraven worden waardoor water niet meer verloren gaat over een grote oppervlakte, maar gekanaliseerd wordt zodat het gaat stromen en dragen. Zo voorkomen rituelen dat men zich verliest in de oppervlakkigheid en biedt men een kanaal om diepere, soms onzegbare gedachten en gevoelens uit te drukken. Ik heb het nu proberen te graven vanop een preekstoel.

Amen.

Aanzet was:

Ik heb van in mijn middelbare school mijn uiterste best gedaan om geen religieus te worden. Het is me niet gelukt. Ik ben eerst arts geworden, ik heb relaties beleefd maar ik vond geen echte vrede. Iemand was en is mij te sterk. Tenslotte ben ik jezuïet geworden, een gelukkige jezuïet: iet-van Jezus. Ik versta het niet, nog altijd niet maar heb wel gemerkt dat dit een vol, een vol-ledig leven is. Ik werd een 'religieus': iemand die midden in de spanningen van deze wereld gaat staan, niet in het centrum van de hiërarchische kerk maar eerder in de marge. Ik kreeg enkele prachtige geschenken: de palliatieve zorg en de Geestelijke Oefeningen, de spirituele methode van de jezuïeten die helpt om te 'onderscheiden': ons woord voor een vorm van beslissen waarbij men wijselijk onwetend probeert de innerlijke bewegingen en groepsbewegingen te volgen. Ik draag de beelden en woorden van Jezus na veel mediteren in mij mee en ze worden vlees en bloed in mijn werk als arts en ethicus, spreker en schrijver, pastor, raadsman. En door dit alles heen kreeg ik heel veel vormen van vriendschap, gemeenschap, affectie, liefde. Daar heeft christelijk geloof voor mij mee te maken.